

ANGAŽOVANOST MARGARET THATCHEROVÉ U TABÁKOVÉHO PRŮMYSLU

Lady Margaret Thatcherová byla premiérkou Velké Británie v letech 1979–1990; zemřela v dubnu 2013. Podle vlastní charakteristiky zdůrazňovala tři hlavní aspekty: volný trh, nevmešování a limitovanou vládu. Po její smrti bylo možno zveřejnit některé dokumenty popisující její kariéru po opuštění politické dráhy: k ní patřilo také poradenství tabákovému průmyslu, zejména firmě Philip Morris (PM).

Tyto aktivity byly prvně zveřejněny v r. 1994, kdy Kanadská televizní společnost v seriálu „World in Action“ zveřejnila dokumentární snímek „The Fag Lady“ pojednávající o účasti M. Thatcherové při snaze otevřít Asii tabákovým firmám (pozn. Slovo FAG se překládá m.j. jako „službičkování“, ale je rovněž lidovým výrazem pro cigaretu). Podle autorů snímku bude historie Margaret Thatcherovou tvrdě odsuzovat za její angažovanost v pronikání tabákového průmyslu do rozvojových zemí.

Z 51 dokumentů, vybraných z knihovny Legacy Tobacco Documents pro tuto aktuální publikaci, bylo možno získat dostatečné informace o tom, že bývalá premiérka:

- ovlivňovala činnost už u své vlády, v níž uvolnila dva ministry zdravotnictví z jejich postů na nátlak tabákového průmyslu (Observer, 1981); z nich zejména Sir George Young byl výrazným propagátorem regulačních opatření, která by vedla k omezení epidemie kuřáctví. Sir Young byl nahrazen Geoffrey Finsbergem, jehož prvním počinem bylo, že nechal odstranit všechny protikuřácké postery z úřadu Ministerstva zdravotnictví a ve svém prvním projevu deklaroval, že „...Vláda není nakloněna k regulaci nebo legislativnímu omezování legitimní komerční svobody tabákových společností.“;
- ve stejné době manžel Denis Thatcher žádal ministry zdravotnictví (Sira Younga a Dr. Gerarda Vaughana), aby zmírnili chystané restrikce týkající se sponzorování sportu tabákovými společnostmi;
- jako oficiální konzultant PM radila M. Thatcherová jak postupovat pro zmírnění zákazů reklamy, omezovat snahy o zvyšování zdanění tabákových výrobků v zemích EU a redukovat protikuřácké programy;
- její další aktivity zahrnovaly cesty do Prahy, Tokia, Chicaga, Ženevy a Hong Kongu v zastoupení firmy PM nebo na schůzky s jejími představiteli; v dokumentech firmy jsou její rady a aktivity oceňovány mnoha pochvalnými slovy;

- přijímala konzultace tabákových firem při její cestě na Taiwan (1992), kde se angažovala na formulaci zákazu reklamy cigaret a lobbovala za otevření trhu v této zemi, ale také v Jižní Koreji a Turecku;
- z nadačního fondu, který založila v r. 1991, umožnila firmě PM koupit národní tabákové společnosti v Kazachstánu; firma následně do fondu přispívala;
- za velmi úspěšné bylo v materiálech PM označováno její angažmá v Československu při postupu získání státního tabákového průmyslu a v ovlivnění vládních a parlamentních činitelů při formulaci opatření na redukcí kouření, která zásadně měnila stanoviska odborníků. Podobný postup byl uplatňován i v Polsku, Rusku, Saudské Arábii a v Jižní Africe;
- byla čestným řečníkem na světové konferenci pořádané firmu PM v r. 1992.

Spolupráce M. Thatcherové s tabákovým průmyslem je víc než jen historický zájem: ovlivnila stanoviska Konzervativní strany Velké Británie a rozhodování vlády v oblasti regulace tabáku ve smyslu lobbování, propagace „individuální svobody“ a „individuální volby“.

Je třeba dodat, že Lady Margaret nikdy nekouřila a dokonce podporovala vládní kampaně na snížení kuřáctví u mládeže. Její aktivity pro tabákový průmysl byly motivovány „svobodou v ekonomice“. Nebyla sama: také prezident USA Reagan a Bush využili ekonomického a politického vlivu na získání trhů pro americké cigarety v Japonsku, Jižní Koreji, Taiwanu a v Číně. (Pozn.: teď už asi lépe pochopíme vstřícné postoje ex-prezidenta Klause, nekuřáka a sportovce, a oceňování prosperity firmy Tabák Kutná Hora, kterou vlastní PM).

Přestože ochranu zdraví veřejnosti před intervencemi tabákových společností definuje článek 5.3 FCTC (Rámcová úmluva pro kontrolu tabáku), jejich vliv na politickou reprezentaci stále pokračuje a úspěšně blokuje razantnější postup při omezování epidemického šíření tabakismu.

Petticrew M, Krishnaratne S. The Fag Lady, revisited: Margaret Thatcher's efforts on behalf of the tobacco industry. Public Health. 2014 Oct;128(10):904-10.

*Prof. MUDr. Draboslava Hrubá, CSc.
Ústav ochrany a podpory zdraví, LF MU
E-mail: hruba@med.muni.cz*